

Index capitum

§ 1. De Fontibus Historiae Ecclesiasticae	1-5
§ 2. De Arte critica	6-9
§ 3. De Historiographiae Ecclesiasticae fontibus et subsidiis.	10-12
§ 4. Historiographi Ecclesiastici .	13-237
§ 5. Litterae Pontificiae de studiis historicis	238-256

---

§ 1

De Fontibus Historiae Ecclesiasticae

1. — Historia Ecclesiastica, cum sit narratio fide digna ac ordinata rerum memorabilium. Ecclesiae Christi et rationem habet scientiae, supponit cognitionem ex testimoniis monumentisque authenticis haustam et secundum causas et sequelas congestam.

2. — DIVISIO FONTIUM. Dividuntur fontes historici triplici modo :

a) Ratione *originis*, in divinos et humanos. Divini fontes sunt illi quorum auctores a Spiritu Sancto inspirati fuerunt. Tales sunt libri utriusque Testamenti ; caeteri omnes sunt humani.

b) Ratione *ordinis*, in fontes primi et secundi ordinis. Primi ordinis sunt illi qui rationem ultimam in se continent seu qui facta e nullo alio anteriori adhuc existenti hauserunt ; secundi ordinis, qui facta ex anterioribus testibus hauserunt.

c) Ratione *formae*, in scriptos et non scriptos.

3. — Ut nobis e fontibus historicis innoscat veterum auctoritas circa facta praeterita, documenta debent esse *genuina*, qualia sunt, quando ad eos auctores eamque aetatem et regionem pertinent, quibus vulgo adscribuntur.

4. — Monumenta historica alia sunt *primaeva* seu *originalia*, alia vero *secundaria* quae continent lucubrationes recentiorum. — Diaria seu folia publica et periodica vix possunt adnumerari fontibus historicis propter multiplices fallacie causas; collective tamen utiles sunt ad eventuum chronologiam statuendam.

5. — Documenta, quae ad Historiam Ecclesiae universalem tractandam consuli debent, sunt (1) :

I. **Acta Summorum Pontificum :**

a) *Epistolae Romanorum Pontificum* et quae ad ipsos scriptae sunt. Editiones a Constant. Schoeneman et Thiel. Editionem praeclaram fecit Ph. Jaffé sub titulo *Regesta Rom. Pontificum a condita Ecclesia ad a. p. C. 1198*, quod opus nunc perducit cl. Aug. Potthast.

b) *Decretales* jussu Gregorii IX collectae, quae continent constitutiones vel epistolas RR.

(1) Vide *Introd. Gen. in Hist. Eccl.* a P. C. DE SMEDT, tract. III, cap. 1.

PP., quibus aliquid decretum est circa jus ecclesiasticum.

c) *Bullarium Romanum* seu collectio bullarum, privilegiorum et diplomatum RR. PP. Haec collectio non est completa et in ea multa desiderantur.

d) *Liber diurnus* Romanorum Pontificum. Collectio formularium solemnum, quibus utebantur RR. PP. in epistolis scribendis.

e) *Codex diplomaticus* dominii temporalis Sanctae Sedis, quem edidit Aug. Theiner.

II. **Acta Conciliorum.** Inter varias collectiones conciliorum eminent illae a Labbeo, Harduino et Mansi factae; neque omitti potest praeclarissima illa *Collectio Lacensis* a Rev. Patribus Societatis Jesu Friburgi Brisgoviae sumptibus B. Herder edita.

III. **Monumenta liturgica**, quae praecipue exhibent Assemani, Daniel, Martène, Denzinger, Pamelius et Mabillon.

IV. **Martyrologia** seu **Acta Sanctorum**, de quibus modo egregio et eruditissimo disserit clarissimus Pater De Smedt (tract. III, cap. 2).

6. — Juvat aliqua verba facere de eximio quadam genere documentorum historicorum, quae communiter vocantur *Annales* seu *Chro-*

nica et quorum originem cl. Pertz (1) dedit ab initiis Christianae Religionis. Festorum celebratio a solis et lunae cursu pendebat, quod tamen sine calculo fieri non potuisset. Unde prodierunt tabulae paschales, quae solemnia festi paschalis determinarent et chronica stabilirent. *Annales* sic proprie dicti sub fine saeculi septimi vel certe saeculo octavo apud Francos usum coeperunt. Majores ecclesiae et coenobia in regno Francorum constituta annales habebant. Mox per alias regiones vulgabantur. In Belgica annales S. Amandi primum facile inter omnes locum obtinent, quos saeculo octavo alii per Franciam, Alemanniam et Bavariam prosecuti sunt; mox Saxonia ad christianam fidem conversa, annales Corbeienses non ultimi accesserunt. Saeculis posterioribus alii in Gallia et in Italia excreverunt; nec eudem tunc in Germania morem interiisse, praeter alia pridem typis data.... annales *Colonienses*, *Sangallenses* majores et *Brunsvilares* testantur. — Fides hujusmodi monumentorum in proposito; ita enim comparata sunt, ut primo intuitu rationem et vim eorum perspicias; sententiae ut plurimum breves, quaelibet aut situ aut signo aliquo

(1) *Monumenta Germ. Hist. Script. I.*

ad annum suum relata; scribis ignotis quidem sed simplicibus uno alteri per temporum curricula succendentibus; annis plurimis quibus nihil memoratu dignum occurrebat, nota omnino destitutis. Ecclesiae sive monasterii, in quo coeperunt, historiae plurimum tribuitur; episcoporum, abbatum, monachorum consecratio, regum successiones et bella, memoria benefactorum, quaeque alia ejusmodi auctoris animum tangerent simplicibus verbis efferuntur, historicae artis officio ne minimo quidem intercedente. — *Annales* nomen suum sortiti sunt ex ecclesia vel monasterio ubi conscripti vel reperti sunt vel ex primo editore. Eorum recensionem, cum indicatione collectionis ubi reperiuntur, alphabetico ordine tradit Potthast in *Bibliotheca historica mediæ aevi* (Berlin, 1896, vol. I, p. 48 seqq. Editio II.).